

1

Juny
2004

Butlletí de l'Arxiu
Municipal de Cambrils

L'Arxiu t'informa

Amb aquest número 1 del Butlletí de l'Arxiu Municipal de Cambrils volem encetar una nova etapa en les publicacions culturals del nostre municipi. Crec que és molt important la feina que s'està duent a terme a l'Arxiu Municipal i que ja era hora que aquest treball de recerca, de classificació i de recuperació del nostre patrimoni arribés a tota la ciutadania. Aquesta és una manera de començar a conèixer i valorar aquesta tasca que s'ha fet durant anys i que volem dinamitzar i donar a conèixer a través d'aquest butlletí.

El que pretenem és editar una publicació trimestral on, com veureu, s'informarà de les notícies i dels fets relacionats amb l'Arxiu que siguin d'interès per a tothom.

Aquest primer número ens explica d'una manera planera i entenedora què és l'Arxiu i quines funcions té, ens posa al dia de les últimes recerques i dels documents que hi podem trobar i de les últimes novetats. També ens dóna a conèixer les activitats relacionades amb la investigació arxivística dins i fora del nostre municipi per mantenir ben informats els investigadors.

Espero que aquesta iniciativa novedosa sigui del vostre interès i que d'aquesta manera l'activitat del nostre Arxiu surti a la llum. Enhorabona a tothom per aquest primer exemplar.

Neli Queral Martí
Regidora de Cultura i Festes

Notícies

- S'ha localitzat un document de 1205 on s'esmenta la Mare de Déu del Camí. Fins ara, la referència més antiga publicada sobre aquesta advocació cambrilenca era de 1214.

El document, escrit en pergamí, forma part dels fons de l'Arxiu Municipal de Reus.

Es tracta del testament de Guillem, esposa de Pere Ferrer de Reus. El va redactar el dia 11 d'abril de 1205 i va deixar diferents quantitats de diners a favor d'esglésies i ermites del Camp (Sant Pere de Reus, Santa Maria del Camí, Sant Miquel d'Escornalbou i Santa Tecla) i d'altres llocs (Santa Maria de Montserrat i Santa Maria de Bleda, al Penedès), a més de l'hospital de Reus, l'arquebisbat, els canonges i diferents preveres.

Podem pensar que a començaments del segle XIII, almenys per a aquesta senyora, la Mare de Déu del Camí era

una de les devocions més importants de la comarca.

Aquesta és la primera de la llarga llista de donacions pietoses, que fins ara teníem documentades des de 1230.

- El passat 7 de març es va presentar a la Cripta de l'Ermita el llibre de Josep Salceda *250 anys d'història de la Congregació de la Puríssima Sang*. En ell, Salceda repassa la trajectòria de l'entitat, pel que fa a l'organització interna, els aspectes econòmics i les activitats religioses. A més, publica el text de les ordinacions de 1814, l'original de les quals, com la resta de documents de la Congregació, es troba a l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona.

Una reproducció d'aquest document es va poder veure a l'exposició commemorativa d'aquest 250 aniversari, que es va fer al Centre Cultural i Ocupacional.

El moixó que apareix a la capçalera d'aquest butlletí reproduïx un dibuix que es pot veure al *Llibre d'ordinacions* de 1525-1889, del fons de l'Ajuntament de Cambrils. Es troba a la part interior de les cobertes del llibre, i possiblement va ser dibuixat per un dels escriptors que van intervenir en algun moment de la seva redacció.

Aquest tipus d'esbossos són relativament habituals en els llibres d'època medieval i moderna. Ens permeten conèixer aspectes de la vida quotidiana dels qui els escrivien o els utilitzaven.

L'Arxiu Municipal avui

En aquest primer número del butlletí cal presentar què és l'Arxiu i quines funcions té.

L'Arxiu Municipal de Cambrils (AMCAM) és un servei públic que forma part de l'estructura de l'Ajuntament. Les seves funcions són gestionar, organitzar, conservar i difondre documents.

Quines tasques fa, en virtut d'aquestes funcions?

- **Rep** la documentació que generen els departaments i organismes de l'Ajuntament de Cambrils.

- **Classifica i descriu** els documents.

- Els **conserva** al dipòsit.

- **Assessora** els departaments municipals per al tractament de la seva documentació.

- **Atèn les consultes** que fa cada departament per a la gestió dels expedients administratius.

- Posa la documentació a **disposició dels investigadors i dels ciutadans**.

- **Assessora els usuaris** sobre les característiques i la informació que contenen els documents.

- Participa en les **iniciatives culturals** que contribueixen a la difusió del patrimoni documental municipal.

- Rep la documentació que **persones, famílies, entitats i empreses de Cambrils** cedeixen o dipositen a l'Ajuntament.

L'Arxiu, doncs, té un doble vessant administratiu i cultural. D'una banda, la documentació que custodia, derivada de l'activitat de l'Ajuntament, és testimoni dels procediments administratius que s'hi tramiten i garantia dels drets i obligacions que deriven de la relació entre l'Ajuntament i el ciutadà.

De l'altra, és dipòsit de la memòria col·lectiva dels cambrilencs, ja que la documentació (com el patrimoni material, el bibliogràfic i l'etnogràfic) forma part del patrimoni cultural de la ciutat. L'Arxiu s'encarrega de custodiar i divulgar aquest patrimoni documental, proporcionant als investigadors documents per a l'estudi i la interpretació del passat i el present de Cambrils.

L'Arxiu en xifres

L'AMCAM custodia cinc fons documentals:

- El fons de l'Ajuntament de Cambrils, amb 1025 metres lineals (ml)¹ de documentació de 1525 a 2003.

- El fons de la Castlania de Cambrils, amb 0,05 ml de documentació de 1594 a 1782.

- El fons de l'antic terme de Vilafortuny, amb 0,20 ml de documentació entre 1634 i 1842.

- El fons de l'antic terme de Vilagrassa, amb 0,2 ml de documentació entre 1751 i 1844.

- El fons personal de Josep Salceda i Castells. Conté 0,2 ml de documentació de 1953 a 1997.

L'any 2003, els diferents departaments de l'Ajuntament van transferir a l'Arxiu 129,5 ml de documents. Aquest volum de transferències és més gran cada any, a causa de l'augment de l'activitat administrativa de l'Ajuntament.

L'Arxiu és testimoni dels procediments administratius, garantia de drets i dipòsit de la memòria col·lectiva

Per conservar la documentació, l'AMCAM compta amb un dipòsit d'uns 2100 metres lineals de capacitat, equipat amb prestatgeries i armaris compactes. La documentació s'instal·la dins de caixes de cartró i sense elements que perjudiquen la seva conservació (gomes, clips, elements metàl·lics, fundes de plàstic...).

Els departaments de l'Ajuntament usen aquesta documentació per poder tramitar els procediments administratius. Durant l'any 2003 van consultar 1034 unitats documentals.

A més, la documentació dipositada a l'Arxiu està a disposició de tots els ciutadans. L'accés als documents es fa garantint el respecte a les dades que afecten la intimitat de les persones. A l'apartat *Recerca i documents de l'Arxiu* d'aquest mateix butlletí us donem més detalls sobre aquestes consultes.

Sala de consulta. Foto AMCAM

Per facilitar la consulta, l'AMCAM posa a la disposició dels usuaris guies, inventaris i catàlegs que descriuen cadascun dels fons. A més, l'Arxiu ofereix als usuaris servei de reproducció dels documents que consulten: fotocòpia, digitalització i la possibilitat que fotografiïn els documents. Aquest servei està sotmès al pagament de la taxa corresponent.

Trobareu més informació a la web de l'Ajuntament, www.cambrils.org.

¹ El metre lineal és la unitat amb què es mesura la documentació d'arxiu. Com el seu nom indica, correspon a la documentació que (instal·lada normalment en posició vertical) ocupa un metre de prestatgeria.

Recerca i documents de l'Arxiu

Durant l'any 2003 l'AMCAM va rebre 21 usuaris externs, que van consultar 288 unitats documentals.

Algunes d'aquestes recerques s'han concretat en la publicació de llibres o articles. A més d'augmentar el coneixement del patrimoni cultural de Cambrils, aquestes publicacions contribueixen a divulgar el nostre patrimoni documental i a mostrar les possibilitats de recerca que ofereixen aquests documents.

Us donem notícia de les publicades en els darrers mesos:

- **Boix Llonch, Lurdes.** *Pescadors de Catalunya. Converses amb gent de la mar.* Barcelona: Direcció General de Pesca, 2003.

El capítol dedicat als pescadors de Cambrils reproduceix dues fotografies antigues de la façana marítima de Cambrils, propietat de Ramon Ortiga, i de les quals l'AMCAM en té reproducció.

- **Imatges de la nostra història.** Girona: El Punt, 2003.

Aquest llibre recull fotografies antigues de les poblacions de la província de Tarragona, obtingudes d'arxius públics i col·leccions particulars. Publica quatre fotografies del fons de l'AMCAM: una de Josep Maria Recasens (del Pòsit) i tres de Ramon Ortiga (de la plaça Espanya, de l'ermita del Camí i de la façana marítima).

- **Martí, Ignasi.** «La batalla de l'Ebre: l'última carta de la República». A *Revista Cambrils*, núm. 393 (abril 2004), p. 6-7.

Per documentar la incidència d'aquesta batalla a Cambrils utilitza la correspondència municipal de 1936 a 1939. Reprodueix una carta i dos segells (de l'Hospital de Sang i del centre d'instrucció militar del Parc Samà) que apareixen en documents d'aquests lligalls.

Publicacions amb fonts de l'Arxiu. Foto AMCAM

- **Moreno, Jordi.** «L'hydroavió que va caure prop de l'Ermita». A *Revista Cambrils*, núm. 389, desembre 2003, p. 48-51.

Utilitza bàsicament bibliografia i fonts hemerogràfiques (diaris), però també la correspondència municipal de 1938, que inclou un informe oficial sobre la caiguda de l'hydroavió.

- **Palomar Abadia, Salvador.** «Una balandra corsària en defensa del comerç reusenc». A *Informatiu arxiu*, núm. 7 (Arxiu Històric Municipal de Reus, tardor 2003), p. 8-14.

Per estudiar els corsaris que perjudicaven el comerç reusenc utilitza notícies de la correspondència cambrilenca i del *Llibre de notes de la vila de Cambrils* (1723-89).

- **Salceda Castells, Josep.** «Una anècdota en la vida de Manuel Azaña». *Revista Cambrils*, núm. 387, octubre 2003, p. 62.

Parteix de la troballa, dins la correspondència municipal, d'unes cartes de 1937 sobre l'accident que va patir a Cambrils Manuel Azaña, president de la II República.

- **Tarés Lagunas, Manel.** «Mestres, rellotgers i organistes: aproximació a l'ensenyament a Cambrils durant el segle XVIII». A *Anjub*, núm. 6 (2003), p. 4-10.

La documentació del fons de l'AMCAM que utilitza és: el *Llibre de notes de la vila de Cambrils*, que conté comptabilitat municipal i del qual obté contractes de mestres; la sèrie de memorials (1750-99) que conté nombroses instàncies adreçades a l'ajuntament, entre altres, pels mestres; el *Llibre de deliberacions de la vila de Cambrils* (primer volum d'actes municipals que es conserva a l'Arxiu, 1705-49), del qual obté les contractacions, fixació de sous i altres decisions de l'Ajuntament sobre l'ensenyament; els lligalls del cadastre, amb les anotacions dels oficis; els qüestionaris sobre béns municipals, en els quals consta quins eren concedits a mestres i rellotgers com a pagament dels seus serveis, i els lligalls d'instrucció pública.

També es van reproduir documents de l'Arxiu a l'exposició *50 anys d'Associació*, organitzada per l'Associació d'Antics Alumnes de la Salle de Cambrils a l'Espai el Pati del Centre Cultural i Ocupacional, del 3 al 31 d'octubre de 2003. S'hi van mostrar programes de mà del fons documental de Josep Salceda (*Fem el pessebre* i *Fiesta de las Espigas*, de 1954) i fotografies de la festa de Reis, de l'Homenatge a la Velleja i de la festa de l'Arbre, de diversos anys.

Documents que han ingressat a l'Arxiu

- Les germanes Mònica i Clara Bertran Romaní (de Barcelona i Camallera) han cedit a l'AMCAM uns documents de 1722-1893, que pertanyien al seu pare, Josep Bertran Tura.

Alguns d'aquests documents van ser generats per l'Ajuntament de Cambrils (bans, registres de correspondència...), altres per la Comunitat de Preveres (llibre de censals) i altres per les famílies Guasch i Bertran, de Cambrils (quaderns de comptabilitat, testaments, compravendes, concòrdies...).

Aquesta donació s'ha obtingut gràcies a l'interès de les germanes Bertran Romaní i a les gestions del Museu d'Història de Cambrils.

Documents cedits per Mònica i Clara Bertran.
Foto AMCAM

- També han ingressat a l'AMCAM documents de la casa del forn de cal Tallero (carrer Cardenal Vidal i Barraquer, 24), que va ser adquirida per l'Ajuntament de Cambrils. Comprèn 0,1 ml de documentació, sobretot fotografies familiars i quaderns de comptabilitat datables dintre 1949 i 1973. Aquests documents i diversos objectes van ser recuperats a la casa pel Museu d'Història de Cambrils.

- L'AMCAM ha obtingut una reproducció de documents de l'Hospital de Sang que va funcionar a la Casa de Sant Josep durant la Guerra Civil. És un lligall format per 54 breus històries clíniques de soldats ferits en la batalla de l'Ebre. Els originals d'aquests documents es troben a la Biblioteca-Archivio d'Imola (Emília-Romagna, Itàlia). L'AMCAM va tenir notícia de la seva existència gràcies a l'avis de Maria Calzada, professora de Sabadell.

Activitats d'aquí i de fora

Arran de mar: esguards d'ahir

Cambrils, Torre del Port. Del 10 de juliol al 12 de setembre. Inauguració el 10 de juliol a les vuit del vespre. Informació: Museu d'Història de Cambrils (Tel. 977 794528) i AMCAM (Tel. 977 794579, arxiu@cambrils.org).

Recull de fotografies antigues que mostren els canvis que ha experimentat el port de Cambrils al llarg del segle xx: la vida quotidiana, els oficis relacionats amb la mar, l'evolució de les arts de pesca, la construcció dels molls, les transformacions urbanístiques, l'arribada del turisme...

Mediterraneum. L'esplendor de la Mediterrània medieval

Barcelona, Museu d'Història de Catalunya i Museu Marítim. Del 19 de maig al 27 de setembre. Tel. 933 429 920.

Més de 200 peces procedents de museus d'arreu de la Mediterrània i d'Europa. Entre elles, documentació relacionada amb la navegació i el comerç: mapes, portolans, comptes de mercaders, recopilacions de lleis...

II Congrés d'Història Marítima de Catalunya

Barcelona, 10, 11 i 12 de novembre. Informació: www.diba.es/mmaritim, eixblau@diba.es. Tel 933 429 920

L'objectiu és aprofundir en el coneixement de la tradició marítima de Catalunya en general i de Barcelona en particular, amb atenció preferent cap a la marina medieval catalana.

Ajudes per a investigadors

Donem notícia d'algunes beques i premis convocats per diferents institucions i entitats d'arreu de Catalunya, que poden ser d'interès per als investigadors locals.

II Convocatòria d'ajuts de l'Institut Ramon Muntaner

Adreçat a projectes sobre el patrimoni vinculat amb l'aigua o bé sobre literatura, territori i paisatge. Dotacions entre 1.200 • i 6.000 •. Termini: 28 de juliol de 2004. Informació: www.irmu.org. Tel. 977 401 757.

15è Premi Josep Lladonosa d'història local dels Països Catalans

Al millor estudi d'història local de les terres de llengua catalana. Dotat amb 3.700 •. Termini per a la presentació de sol·licituds: 30 de setembre de 2004. Informació: Ajuntament d'Alguaire (Segrià). Tel. 973 756 006, A/E ajuntament@alguaire.ddl.net

V Premi de recerca Josep Ricart i Giralt

Convocat pel Museu Marítim de Barcelona amb l'objectiu d'estimular les investigacions en el camp de les ciències socials relacionades amb el patrimoni i la cultura marítimes en l'àmbit de la costa catalana. Dotat amb 4.800 •. Termini: 10 de setembre de 2004. Informació: Tel. 933 429 920, A/E m.maritim@diba.es

15è Premi d'Assaig Rovira i Virgili

Adreçat a treballs d'assaig o d'investigació en llengua catalana sobre temes relacionats directament o indirecta amb els Països Catalans o amb alguna de les seves parts. Dotat amb 3000 • i la publicació de l'obra. Termini: 31 d'agost de 2004. Informació: Tel. 690 95 15 04. A/E: correu@premisliteraris.org

Arxiu Municipal de Cambrils

Plaça de l'Ajuntament, núm. 4. 43850 CAMBRILS
Tel. 977 794 579. A/E: arxiu@cambrils.org. URL: www.cambrils.org
Horari: Dilluns, dijous i divendres de 9.30 a 14.30.
Dimarts i dimecres de 9.30 a 14.30 i de 16 a 19

AJUNTAMENT DE CAMBRILS
Regidoria de Cultura i Festes

